

УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСТА

В. А. Крахіна

*Донбаська національна академія будівництва і архітектури,
2, вул. Державіна, м. Макіївка, Донецька обл., Україна, 86123.
E-mail: valentinak3101@yandex.ru*

Отримана 12 березня 2015; прийнята 26 червня 2015.

Анотація. Проаналізовано стан сфери озеленення сучасних міст та виявлено негативні її зміни, причини неефективності існуючої системи управління зеленою сферою міста. Виділено ознаки міських насаджень. Розглянуто результативність існуючої системи планування озеленення міст як активного інструмента його управління. Сформульовано проблеми формування сучасного зеленого міста, спричинені як діяльністю людини, так і необґрунтованими методами управління. Наведено класифікацію негативних факторів впливу на розвиток сфери озеленення міст з розподіленням їх на природного та неприродного характеру. На основі розглянутої класифікації обґрунтована черговість управління факторами впливу на розвиток сфери озеленення міст. Враховуючи головну мету управління сучасною сферою озеленення міст, створення сприятливих для життєдіяльності людини умов, запропоновано використовувати сучасний механізм фінансування та уникнення загроз.

Ключові слова: управління озелененням міст, зелене будівництво, планування та фінансування озеленення, благоустрій.

УПРАВЛЕНИЕ СФЕРОЙ ОЗЕЛЕНЕНИЯ ГОРОДА

В. А. Крахина

*Донбасская национальная академия строительства и архитектуры,
2, ул. Державина, г. Макеевка, Донецкая обл., Украина, 86123.
E-mail: valentinak3101@yandex.ru*

Получена 12 марта 2015; принята 26 июня 2015.

Аннотация. Проанализировано состояние сферы озеленения современных городов, выявлены негативные изменения, причины неэффективности существующей системы управления зеленой сферой города. Выделены признаки городских насаждений. Рассмотрена результативность существующей системы планирования озеленения городов как активного инструмента его управления. Сформулированы проблемы формирования современного зеленого города, вызванные как деятельностью человека, так и необоснованными методами управления. Приведена классификация негативных факторов влияния на развитие сферы озеленения городов с распределением их на природный и неприродный характер. На основе рассмотренной классификации обоснована очередность управления факторами влияния на развитие сферы озеленения городов. Учитывая главную цель управления современной сферой озеленения городов, создание благоприятных для жизнедеятельности человека условий, предложено использовать современный механизм финансирования и предотвращения угроз.

Ключевые слова: управление озеленением городов, зеленое строительство, планирование и финансирование озеленения, благоустройство.

MUNICIPAL FORESTRY FIELD CONTROL

Valentina Krahina

*Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture,
2, Derzhavina Str., Makiyivka, Donetsk Region, Ukraine, 86123.*

E-mail: valentinak3101@yandex.ru

Received 12 March 2015; accepted 26 June 2015.

Abstract. The article deals with the state of the scope of landscaping modern cities and found negative changes, the reasons are not the effectiveness of the existing management system of green area of the city. The signs of urban spaces have been given. The existing system of urban greening planning as an active instrument of its management has been considered. The problem of forming a modern green city, caused by both human activities and ungrounded methods of management, has been formulated. The classification of negative factors of influence on the development of urban greening, having the distribution of natural and non-natural character, has been given. On the basis of the classification, regular succession of control of queue factors of influence on the development of urban greening, has been grounded. Considering the main goal of management of modern urban greening sphere, creation of favorable conditions for human life, it has been suggested to use the current financing mechanism and prevent threats.

Keywords: management of urban greening, green building, planning and financing of greenery, landscaping.

Озеленення міст є важливою складовою частиною міського господарства. Воно посідає важливе місце у вирішенні проблем охорони і поліпшення стану навколишнього середовища, виконує комплекс оздоровчих, рекреаційних, захисних функцій, виступає стабілізатором екологічної рівноваги. Система зелених насаджень – один з найважливіших факторів в створенні найкращих екологічних, мікрокліматичних, санітарно-гігієнічних життєвих умов для населення міст, у формуванні культурного ландшафту сучасного міста.

Зелені насадження входять до системи життєзабезпечення міста як найважливіший фактор формування та захисту навколишнього середовища, який сприяє комфортності та якості середовища людини. У зв'язку з цим існує необхідність створення, збереження і відновлення зеленого фонду міст. В умовах зростаючої техногенної кризи використання корисних властивостей зелених насаджень для формування сприятливого навколишнього середовища людини є першочерговим. Однак, незважаючи на важливість цієї сфери міського господарства, її стан сьогодні є незадовільним і вимагає негайного покращення. Питання, пов'язані з озелененням територій, розглянуті в працях таких вчених, як О. М. Бурак, Б. М. Данілішин, Р. За-

яць, Р. М. Кадун та інші. Але, незважаючи на детальне дослідження проблем регулювання сфери озеленення, існує необхідність розроблення та впровадження підходу до озеленення міст, що дозволить підвищити його економічну та соціальну ефективність.

Виходячи з цього метою роботи є розгляд шляхів удосконалення управління сучасною сферою озеленення міст.

Стан зеленої зони міста в багатьох містах України давно викликає занепокоєння, оскільки відсоток аварійно небезпечних дерев постійно зростає, насадження потребують негайного формування крони, обрізання сухих, хворих і пошкоджених гілок. Моніторинг та опрацювання результатів звітних матеріалів щодо виконання річних робіт з озеленення у великих містах показує, що негативні тенденції ущільнення внутрішньоквартальної забудови, розміщення об'єктів громадського харчування, торгівлі, спортивно-розважальних комплексів в зелених зонах призвели до зменшення загальної площі озеленення з 714 201,9 га у 1990 році до 680 тис. га у 2012 році, а насаджень загального користування з 181 755,0 га до 178 тис. га. Такі негативні зміни пов'язані з відсутністю комплексних місцевих програм розвитку та збереження зелених зон населених пунктів [1].

Однією з причин такого стану сфери зеленого будівництва є відсутність концепції розвитку зелених зон міста, хаотичність у зеленому будівництві, без врахування не тільки особливостей взаємозв'язків між рослинами, але й можливого негативного впливу на стан здоров'я людей [2]. Отже, система управління зеленою сферою міста характеризується великою кількістю проблем. Для їх вирішення, поперше, необхідно визначити види міських зелених насаджень. Такий підхід надасть можливість визначити альтернативні джерела фінансування, окрім бюджетних коштів, розмежувати відповідальних виконавців та перспективи розвитку кожного з секторів насаджень відповідно до виконуваних функцій, місць розташування.

Так, за функціональними ознаками міські зелені насадження діляться на три групи:

- загального користування – зелені насадження, розташовані на території загальноміських парків, садів житлових районів, міжквартирних або при групі жилих будинків;
- обмеженого користування – насадження на територіях громадських і жилих будинків, шкіл, дитячих установ, вищих та середніх спеціальних навчальних закладів, профтехучилищ, закладів охорони здоров'я, промислових підприємств і складських зон, культурно-освітніх і спортивно-оздоровчих установ тощо;
- спеціального призначення – насадження транспортних магістралей і вулиць; на ділянках санітарно-захисних зон довкола промислових підприємств; кладовищ, ліній електропередавання високої напруги; пришляхові насадження в межах населених пунктів.

Нагальною є також проблема неефективного планування комплексного озеленення міст. Перспективне планування в озелененні міст не є активним інструментом управління [3]. Оптимальна кількість зелених насаджень у населеному пункті, співвідношення цих насаджень у загальному балансі територій і їх раціональне розміщення визначаються нормами й прийомами проектування. Число зелених насаджень на одного міського жителя в метрах квадратних показує забезпеченість міста зеленими насадженнями. Згідно з нормами рівень

озеленення селітебної території міста має складати 50 %, території житлового району – 55–58, території мікрорайону – 65–70 %. Рівень озеленення території є основою для визначення нормативних показників озеленення міської забудови. Відсутність дотримання зазначених норм, з одного боку, призводить до погіршення мікроклімату в місті; з іншого, до зниження ефективності сфери озеленення міста, а отже, і до зменшення потенційних джерел фінансування. Для вирішення цієї проблеми склад і структура перспективного плану мають бути скориговані відповідно до комплексних вимог концепції стійкого розвитку міст і регіонів. Для цього необхідно узгоджувати генеральний план міста і перспективний план озеленення ретельніше, ніж це відбувалося і відбувається. Органи місцевого самоврядування не завжди приділяють необхідну увагу проблемам озеленення, що яскраво характеризує механізм виділення коштів для потреб озеленення. Практику виділення коштів за залишковим принципом необхідно усунути та замінити її на таку, яка б враховувала реальні потреби озеленення територій [3].

Наступною проблемою є відсутність належного фінансування. Сьогодні кошти на зелене господарство виділяються в основному з міського бюджету, у т. ч. з фонду охорони навколишнього природного середовища, незначним чином за рахунок власних та залучених коштів підприємств, установ і організацій, власників, користувачів та балансоутримувачів об'єктів благоустрою зеленого господарства. Фінансування Програм розвитку зеленої сфери міст за рахунок бюджету виконується згідно зі статтями 27, 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетного кодексу України на наступний фінансовий рік. Обсяг фінансування Програми за рахунок бюджету уточнюється у процесі формування міського бюджету на відповідний фінансовий рік.

За підсумками 2012 року лише 8 % (2 310 населених пунктів) мають програми розвитку та збереження зелених зон населених пунктів. У містах цей показник становить 51 % (233 міста), та у порівнянні з минулим роком цей показник збільшився всього у містах на 1 %. Зменшення площ зелених насаджень загального користування пов'язано з непроведенням інвентаризації та паспортизації зелених зон [1].

Негативно впливає орієнтація на затратну модель використання бюджетних коштів та благодійних внесків, відсутність законодавчо затверджених тарифів на роботи й інші витрати підприємств галузі.

Погіршує ситуацію застаріле обладнання та технології виробництва зеленого господарства [4].

Аналіз досліджень показує, що негативні фактори впливу на розвиток сфери озеленення міст можна розподілити на природного та неприродного характеру.

До факторів природного характеру можна віднести:

- екологічні умови міста;
- порушення технології насадження і відсутність подальшого догляду;
- незадовільний стан ґрунту;
- пошкодження шкідниками і хворобами;
- випадкові фактори (вандалізм, механічні пошкодження).

Це так звані фактори, які безпосередньо забезпечують життєздатність, естетичність, санітарно-гігієнічні функції зелених насаджень та залежать більшим чином від природних умов.

До факторів неприродного характеру відносять:

- відсутність дієвої концепції розвитку системи озеленення міста;
- недостатній рівень фінансування;
- невчасне проведення інвентаризації та паспортизації зелених зон;
- недосконалість нормативно-правової бази у цій сфері;
- недостатність впровадження сучасних методів та технологій у сфері благоустрою та озеленення;
- низький рівень застосування енергоощадних технологій.

Перелічені фактори більш залежать від діяльності людини, забезпечують ефективність використання сфери озеленення та її подальший розвиток. В сучасних умовах фактори неприродного характеру є визначальними, тому їм слід приділяти першочергову увагу.

Отже, головною метою управління сферою озеленення міст є створення системи зелених насаджень сучасного міста, сприятливих для життєдіяльності людини, шляхом поновлення зелених насаджень, розроблення планів реконструкції і концепції розвитку зеленої зони. Реалізація запропонованих заходів повинна спиратися на дієвий механізм фінансування та уникнення факторів загроз.

Література

1. Червоний, В. В. Пріоритети озеленення населених пунктів [Електронний ресурс] / В. В. Червоний // Інформаційний портал з благоустрою BLAGOUSTRIY.INFO. – Режим доступу : <http://blagoustriy.info/experiences/14/show/>.
2. Рекомендації семінару з питань зеленого господарства «Стан зелених насаджень в умовах урбогенного середовища» [Електронний ресурс] // Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Київ. – 7 листопада 2013 року. – 3 с. – Режим доступу : http://www.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/2102/_1.pdf.
3. Бурак, О. М. Перспективне планування як інструментарій для впорядкування системи озеленення міст [Текст] / О. М. Бурак // Проблеми економіки та управління. 2008. № 628. С. 411–416.
4. Кадун, Р. М. Формування альтернативного підходу щодо озеленення міст [Текст] / Р. М. Кадун, Н. М. Матвєєва // Комунальне господарство міст. 2013. № 111. С. 261–266.
5. Орлов, Д. С. Екологія та охорона біосфери при хімічному забрудненні [Текст] : навч. посібник

References

1. Chervonyi, V. V. Preferences for planting of greenery of population centres. Accessed at: <http://blagoustriy.info/experiences/14/show/>. (in Ukrainian)
2. Recommendations of seminar concerning grass green state «Condition of plantations under the conditions of urbogenic environment». Accessed at: http://www.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/2102/_1.pdf. (in Ukrainian)
3. Burak, O. M. Advance planning as apparatus for ordering of the municipal forestry system. In: *The problems of economic and management*, 2008, No. 628, pp. 411–416. (in Ukrainian)
4. Kadun, R. M.; Matveeva, N. M. Development of alternative approach of municipal forestry. In: *Municipal engineering of communities*, 2013, No. 111, pp. 261–266. (in Ukrainian)
5. Orlov, D. S.; Sadovnykova, L. K.; Lozanovskaia, I. N. Ecology and biosphere protection in the course of chemical pollution: study guide for chemical, chemical-engineering and biological specialties of Institutions of Higher Education. Moscow: High school, 2002. 334 p. (in Ukrainian)

- для хім., хім-технол. і біол. спец. вузів / Д. С. Орлов, Л. К. Садовникова, І. Н. Лозановская. – М. : Вища школа, 2002. – 334 с.
6. Васильєва, Г. Деревя порахують [Текст] / Г. Васильєва, М. Темнікова // Ленінська правда. 2007. № 37–38. С. 1.
7. Бірюков, Л. Є. Основи планування і благоустрою населених місць і промислових територій [Текст] : навч. посібник для вузів / Л. Є. Бірюков. – М. : Вища школа, 1978. – 232 с.
6. Vasyleva, G.; Temnikova, M. Wood will be taken into account. In: *Lenitite bible*, 2007, No. 37–38, p. 1. (in Ukrainian)
7. Biriukov, L. E. Planning principles and community and industrial areas redevelopment: study guide for Institutions of Higher Education. Moscow: High school, 1978. 232 p. (in Ukrainian)

Крахіна Валентина Анатоліївна – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: інфраструктурне забезпечення інвестиційних процесів, економічні аспекти енергозбереження.

Крахина Валентина Анатольевна – к.э.н., доцент кафедры экономики предприятия Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: инфраструктурное обеспечение инвестиционных процессов, экономические аспекты энергосбережения.

Krahina Valentina – Ph.D. (Economics), Associate Professor; Economics of Enterprise Department, Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Scientific interests: providing infrastructure investment processes, economic aspects of energy conservation.